

اگر اجازه بدهید بی مقدمه بروم سر اصل مطلب. اصل مطلب اینکه در این یادداشت قصد دارم به بررسی کتاب هایی بپردازم که به سراغ داستان های شاهنامه رفته اند و در حوزه کودک و نوجوان حرفی برای گفتن دارند. برای این بررسی در قدم اول، شش معیار در نظر گرفته و برای هرمعیار، امتیازی تعریف کرده ام (مجموع کل این امتیازها صد است).

شش معیار در نظر گرفته شده به ترتیب عبارت اند از: نثر داستان، خلاقیت در روایت داستان ، راهنماها و معرفی ها، امانت داری داستان ، ویراستاری و تصاویر کتاب. در نهایت برای اینکه نتیجه رضایت بخش تر و گزیده تر باشد، کتاب هایی را که امتیاز کمتر از پنجاه داشتند کنار گذاشته و ۹ کتابی را که امتیازشان بیشتر از پنجاه بوده، به ترتیب امتیازها معرفی کرده ام. امیدوارم این بررسی، بتواند راهنمای خوبی برای خرید کتاب قصه های شاهنامه در رده کودک و نوجوان باشد.

۱. قصه های شاهنامه به روایت آتوسا صالحی (مجموعه ۱۲ جلدی)

نویسنده: آتوسا صالحی
تصویرگر: نیلوفر میرمحمدی
نشر: افق
امتیاز: ۹۰
مناسب برای ۹ تا ۱۲ سال
اگر این کتاب را در صدر این فهرست جای داده و آن را نسبت به دیگر کتاب های بازار نشر برتری می دهم، اول از همه به خاطر نثر جذاب و گیرای آتوسا صالحی است. نثری که در همان صفحه اول قلابش را به ذهن خواننده گیر می دهد و او را تا آخر داستان به همراه خود می کشد. در این مجموعه قرار نیست قصه ها به همان شیوه قدیمی روایت شود. قرار نیست راوی بیرون از داستان بنشیند و برای ما از رستم و سهراب، یا بیژن و منیژه بگوید. صالحی به جای استفاده از این شیوه قدیمی، تصمیم گرفته راوی هر قصه را از دل همان قصه انتخاب کند. برای مثال راوی جلد اول کتاب (ضحاک بنده ایلیس) آرمایل، یکی از دو آشپز دربار ضحاک است که وظیفه دارند هرروز از مغز دو جوان برای مارهای او خورشت تهیه کنند. دو آشپزی که نقشه ای می کشند و یکی از دو جوان را هر روز فراری می دهند و به جایش گوسفندی قربانی می کنند. یا راوی داستان رستم و اسفندیار، بهمن فرزند اسفندیار است و داستان از آنجا شروع می شود که بهمن در کنار نوش آذر نشسته و از زمانه ای گله می کند که گشتاسپ، پدرشان را به زندان انداخته است. انتخاب هوشمندانه راوی هر داستان و همین شروع های خوب داستانی، باعث می شود خواننده تا آخر کتاب پیش برود. نکته دیگر شخصیت پردازی ها و فضا سازی های نویسنده است. طوری که در زمان خوانش، خواننده فکر می کند دارد رمان یا داستانی پر جاذبه را می خواند و به راحتی می تواند تصویرهای هر داستان را در ذهن نقش کند. در ابتدای هر داستان نیز همه شخصیت های آن داستان به مخاطب معرفی شده و بعد داستان شروع می شود. ضمن اینکه به ویراستاری کتاب نیز اهمیت داده شده و کمتر از این نظر ایرادی به آن وارد است.

۲. مجموعه بی نماهای (کمیک) شاهنامه

نویسنده و تصویرگر: سیدمصطفی حسینی
نشر: خراسان
امتیاز: ۸۴
مناسب برای ۹ تا ۱۲ سال
کتاب های کمیک یا بهتر بگوییم پی نما، امروزه جایگاه ویژه ای در بین کتاب های فانتزی دنیا دارد. کاری که سیدمصطفی حسینی با بهره گیری از قصه های برگزیده شاهنامه انجام داده است، چندویژگی مهم دارد. سال های گذشته کمتر در ایران به کتاب های پی نما توجه شده و این در صورتی است که داستان های مصوری می توانند قالب خوبی برای ارائه داستان های فانتزی کهن باشد. به همین خاطر آشنایی با قصه های مصور شاهنامه، حسایی مرا سر ذوق می آورد. سیدمصطفی حسینی در این مجموعه توانسته است شخصیت های شاهنامه را از درون کلمه ها بیرون بکشد و تصویری روشن از آن ها ارائه کند. به شکلی که رستم یک پهلوان واقعی باشد و بخش یک رخش واقعی. بهره بردن از تصویر در کنار محتوای متنی باعث شده تا بر جذابیت های هر قصه افزوده شده و مخاطب با کاری متفاوت روبه رو شود.

۳. قصه های شاهنامه (مجموعه ۶ جلدی)

نویسنده: محمدحسن شیرازی
نشر: پیام محراب
امتیاز: ۸۰
مناسب برای نوجوانان
قصه های شاهنامه محمد حسن شیرازی از دهه هشتاد تا امروز، نوجوان های بسیاری را به خواندن داستان های جذاب شاهنامه تشویق کرده است. تصاویر روی جلد، رنگی و دعوت کننده است. کتاب با یک مقدمه شروع می شود که به معرفی شاهنامه و خود فردوسی پرداخته است. پس از مقدمه، نوبت به روایت داستان می رسد. آن چیزی که باعث شده تا این مجموعه به امتیاز هشتاد برسد، داستان گو بودن نثر محمدحسن شیرازی است. به شکلی که از همان سطر اول مخاطب را به دل داستان پرتاب می کند و سعی می کند با ایجاد تعلیق، بر جذابیت قصه ها اضافه کند. نثر کتاب ساده و روان است و اگر کلمه مشکلی هم در بین متن باشد، معنی آن در انتهای صفحه آورده شده است. حرکت گذاری کلمه های سخت به راحت تر خوانده شدن متن کمک می کند و ویراستاری کتاب مشکل چندانئ ندارد. به همین دلیل مطالعه این مجموعه می تواند تمرین خوبی برای روخوانی نوجوان هانیز باشد. در کتاب گاهی از تصویرهایی

۲۵ اردیبهشت روز بزرگداشت حکیم ابوالقاسم فردوسی است و به مناسبت نزدیک شدن به این روز، سعی داریم در شماره های آینده به قدر وسع به شاهنامه از جنبه های مختلف بپردازیم. طبیعتا درباره شاهنامه و گوشه و کنار و زوایای آن زیاد گفته شده است و از این رو گفتن حرف تازه چندان ساده نیست. اما آنچه ما را دلیر می کند بر گفتن و حتی تکرار، کار سترگ و مانای فردوسی است که اهمیتش بر کسی پوشیده نیست.

آنچه در ادامه می آید بخشی از یادداشت سعید داوودی است که در آن به بررسی و معرفی شماری از کتاب های شاهنامه برای کودک و نوجوان پرداخته که پیش از این شهرستان ادب آن را منتشر کرده است.

رستم باید بگوئیم، این است که درست مثل پرده خوان ها که گاهی از بیت های شاهنامه برای روایت قصه کمک می گیرند، در این کتاب هم گاهی از بیت های ساده استفاده شده است که به درک بهتر فضای داستان کمک می کند. نکته آخر اینکه کتاب به علت کلمه های سختی که دارد، احتمالا برای نوجوان های کم سن و سال گزینه مناسبی نباشد.

۶. گزیده داستان های شاهنامه (مجموعه ۶ جلدی)

نویسنده: امیرحسین علیقلی
تصویرگر: مهری شفییی
نشر: مرسل
امتیاز: ۶۷
مناسب برای نوجوانان
طرح جلد کتاب، مثل ویتترین یک فروشگاه است. کتابی که طرح جلد جذابی داشته باشد، شانس بالایی برای خوانده شدن پیدا می کند. طراحی ساده و خلاقانه تصاویر روی جلد باعث شده تا کتاب های این مجموعه در نظر نوجوان ها جذاب تر جلوه کند. نثر کتاب، چیزی بین نثرهای کهن و نثرهای امروزی است و پختگی لازم را دارد. نویسنده سعی کرده تا با روایت داستان ها از زبان سوم شخص، تعلیق خوبی به داستان ها بدهد و مخاطب را با خود همراه کند. گاهی نیز از بیت های گزیده ای در دل داستان ها استفاده شده که هدفشان پیش بردن داستان است. اگرچه امتیاز این مجموعه به خاطر درون مایه جذاب می توانست بالاتر باشد، ولی به دلیل ضعف های ویراستاری و اینکه فاقد تصویر است، در رده های پایین تری قرار گرفته است.

۷. قصه های تصویری از شاهنامه به روایت حسین فتاحی

نویسنده: حسین فتاحی
تصویرگر: محمدرضا دادگر
نشر: قدیانی (بنفشه)
امتیاز: ۶۵
مناسب برای کودکان ۸ تا ۱۲ سال
مهم ترین ویژگی های یک کتاب خوب برای کودکان در کنار تصاویر جذاب، نثر پخته و مناسب این رده سنی است. قصه های تصویری شاهنامه به روایت حسین فتاحی، ویژگی دوم را دارد، ولی می توان به تصاویر کتاب ایرادهایی را وارد دانست. شکل روایتی که نویسنده برای بیان داستان ها انتخاب کرده، شباهت زیادی به شکل روایت در قصه های کودکان دارد. همین موضوع باعث شده تا خواندن این مجموعه برای مخاطب های کم سن و سال نیز جذاب باشد. با اینکه مخاطب اصلی این مجموعه، کودکان هستند و همین موضوع محدودیت هایی را برای نویسنده ایجاد می کند، ولی حسین فتاحی سعی کرده قصه ها تا جایی که ممکن است به روایت اصلی امانت دار باشند. تنها ایراد بزرگی که می توان به کتاب گرفت، تصاویر نه چندان جذاب آن است که کمکی به روایت بهتر قصه ها

چند پیشنهاد خرید شاهنامه برای کودک و نوجوان

قصه های بزرگ برای بچه های کوچک

تصویرسازی برای کتاب زال و سیمرغ - اثر هنرمنداندار مشهدی استادانورالدین زرین گلک

نمی کند و این در حالی است که عنوان کتاب «قصه های تصویری از شاهنامه» است.

۸. داستان هایی از ادبیات کهن. داستان های شاهنامه

نویسنده: مریم حقیقی
تصویرگر: محسن جعفری
نشر: گوهر اندیشه
امتیاز: ۶۳
مناسب برای نوجوانان
اصلی ترین ویژگی این کتاب، ارائه یک خلاصه کلی از تمامی رخداد های شاهنامه است. مجموعه «داستان هایی از ادبیات کهن» درحقیقت مجموعه ای است که در هر جلد به سراغ یکی از کتاب های کهن رفته و خلاصه ای از کل آن را در اختیار مخاطب قرار داده است. با این حال قبول کنید که نمی توان تمام شاهنامه را در یک کتاب به صورت فشرده درآورد. به همین خاطر است که گاهی از روایت های جزئی داستان گذر کرده و فقط به طور گزیده به رخداد های اصلی پرداخته است. کتاب از نثر ساده و خوبی بهره می برد. از نظر ویراستاری مشکلی ندارد و فاقد تصویر است.

۹. قصه های شاهنامه

نویسنده: م. آزاد (محمود مشرف آزاد تهرانی)
تصویرگر: وحید تصویریان
نشر: مهاجر
امتیاز: ۵۰

یکی از دلایل جذابیت قصه های دوران کودکی مان این بود که از زبان پدر بزرگ یا مادر بزرگی آن را بشنویم. در مجموعه قصه های شاهنامه به روایت م. آزاد نیز سعی شده تا از همین شیوه روایتگری برای روایت داستان های

شاهنامه استفاده شود. نثر داستان، ذهن خواننده را به این سمت می برد که انگار دارد داستان را از زبان یک راوی حاضر می شنود. راوی که با این قصه ها آشنایی کامل دارد و هیچ جزئیاتی را فراموش نمی کند. مهم ترین مشکل مجموعه قصه های شاهنامه، توجه نکردن نشر آن به مسئله ویراستاری کتاب است. اینکه در حوزه کودک و نوجوان اغلب به ویراستاری کتاب ها اهمیت چندانئ داده نمی شود، می تواند مشکلات بزرگی را برای کودکان و نوجوانان پیش بیاورد. مشکلاتی که در آینده ای نزدیک تأثیرش را بر بدنه جامعه هم خواهد گذاشت. نکته دیگر این است که به فهم داستان توجهی نشده و شخصیت های هر داستان برای خواننده ناشناخته و بیرونی باقی می مانند. دلیل دیگری که باعث شده تا امتیاز قصه های شاهنامه پایین بیاید، تصاویر خشن آن است. تصاویری که زیاد مناسب رده سنی کودک و نوجوان نیست و مخاطب را پس می زند.

رضایکیان:

بضاعت سینمای ما به اقتباس از شاهنامه نمی رسد

وی با بیان اینکه به نظر من ما هنوز در اقتباس ادبی می لنگیم و مشکل داریم، بیان کرد: امروز نتوانستیم قبلی از یکی از قصه های شاهنامه بسازیم که موفق باشد و از آن لذت ببریم. از زمانی که هوش مصنوعی وارد صنعت سینما شده است فیلم هایی مانند «بازی تاج و تخت» می سازند. اتفاقا قصه های شاهنامه هم مانند همان است. آن ازده ها دارد و این یکی سیمرغ. اما بضاعت سینمای ما به ساخت چنین فیلم هایی نمی رسد.

مشیری، شمس لنگرودی و امثال این شاعران معاصر حرف بزئیم. این مقایسه کردن ما را به جایی نمی رساند. وی افزود: آثار فاخر ادبی زیادی داریم. کتابی که به اسم شاهنامه داریم که پر از قصه است. اما چرا هر وقت سراغ شاهنامه رفتیم شکست خورد یم؟ تا جیک ها زمان شوروی سابق فیلم هایی درباره شاهنامه می ساختند. در ایران هم زمانی استودیو کوشان فیلم هایی درباره شاهنامه ساخت، ولی چرا محبوب نشد؟ چه می شود؟

منتقد سینما، برگزار شد. رضا کیانیان در پاسخ به پرسش ایبنا درباره اقتباس ادبی و کمبود آثار سینمایی اقتباسی گفت: زمانی شاعران بزرگی مانند سعدی، حافظ، فردوسی و... داشتیم. آیا در حال حاضر می توانیم شاعری مانند آن ها پیدا کنیم؟ یا جامعه و فرهنگ امروز اجازه می دهد افرادی مانند سعدی و حافظ که مربوط به آن زمان بود داشته باشیم؟ اگر بخواهیم هم سنگ آن ها را پیدا کنیم می توانیم نیما یوشیج را مثال بزنیم. نیما شاعری تأثیرگذار بود. امروز می توانیم از نیما، شاملو، فریدون

رضایکیان، بازیگر سینما، درباره موضوع اقتباس ادبی در آثار سینمایی گفت: اقتباس کار بسیار بزرگی است که ما در سینما کم داریم. ولی امیدوارم بییشتر شود؛ یکی از دلایل آن هم این است که فیلم سازان ما کتاب نمی خوانند.

سومین نشست تخصصی «کتاب و سینما» با عنوان «رابطه متقابل کتاب و سینما» در سرای هنرگان کتاب نمایشگاه بین المللی کتاب تهران با حضور رضا کیانیان، بازیگر سینما و مهرزاد دانش،

